

**МАШИНОВИКОРИСТАННЯ В ЗЕМЛЕРОБСТВІ
В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІВНІВ ГОСПОДАРСТВ
В ЗОНІ ЛІСОСТЕПУ ТА СТЕПУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**Харченко С.О., доц., к.т.н., Анікєєв О.І., доц., к.т.н.,
Калюжний О.Д., доц., к.т.н., Качанов В.В., інженер,
Циганенко М.О., доц., к.т.н., Красноруцький О.М., ст. викладач**
*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

В статті наведені результати досліджень машиновикористання в землеробстві господарств різного технологічного рівня в зоні Лісостепу та Степу Харківської області.

Постановка проблеми і завдання. Відповідно до методики оцінки технологічних рівнів господарств по 9-ти бальній системі [1] господарства можна поділити на три технологічні рівні: низький (НТР), середній (СТР) та високий (ВТР).

Дослідження проведені в 2012р. в двох районах Харківської області: Золочівському, який знаходиться в зоні Лісостепу та Балаклійському в зоні Степу. Дослідження показали [2, 3], що господарства цих районів розподіляються на три вище наведених технологічних рівня: НТР, СТР, ВТР. При цьому співвідношення цих господарств складає 77:20:3 (рис. 1), а в зоні Степу – 65:23:12 (рис. 2). Аналіз графіків, приведених на рис. 1 та рис. 2, показує що основною (по кількості) групою господарств в обох зонах є господарства НТР. Подальший аналіз складу господарств НТР показав, що в групі господарств НТР в обох зонах є значна (до 40%) частина господарств з низькою врожайністю малорентабельні, які слід віднести до найнижчого технологічного рівня (ННТР). Це, як правило, фермерські господарства з незначними посівними площами.

У зв'язку з цим було поставлене завдання по дослідженню машиновикористання в цих господарствах у двох зонах.

Методика досліджень. Об'єктами досліджень були вибрані господарства ННТР – це фермерські господарства в Золочівському та Балаклійському районах Харківської області. При цьому передбачалося визначення кількості господарств ННТР в кожному районі, відсоткове співвідношення посівних площ всіх господарств ННТР по відношенню до загальної посівної площі в районі.

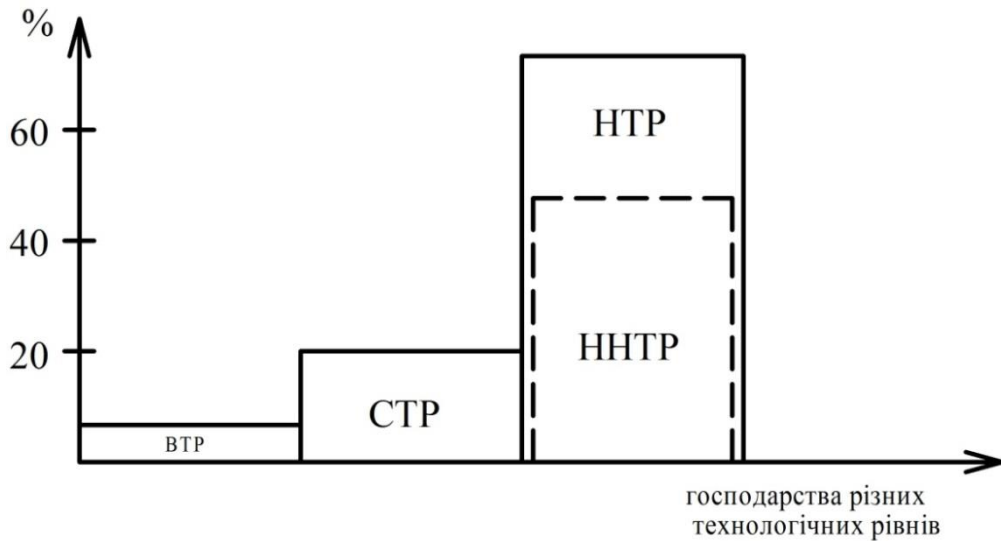

Рис. 1 - Співвідношення господарств різних технологічних рівнів в Золочівському районі Харківської області

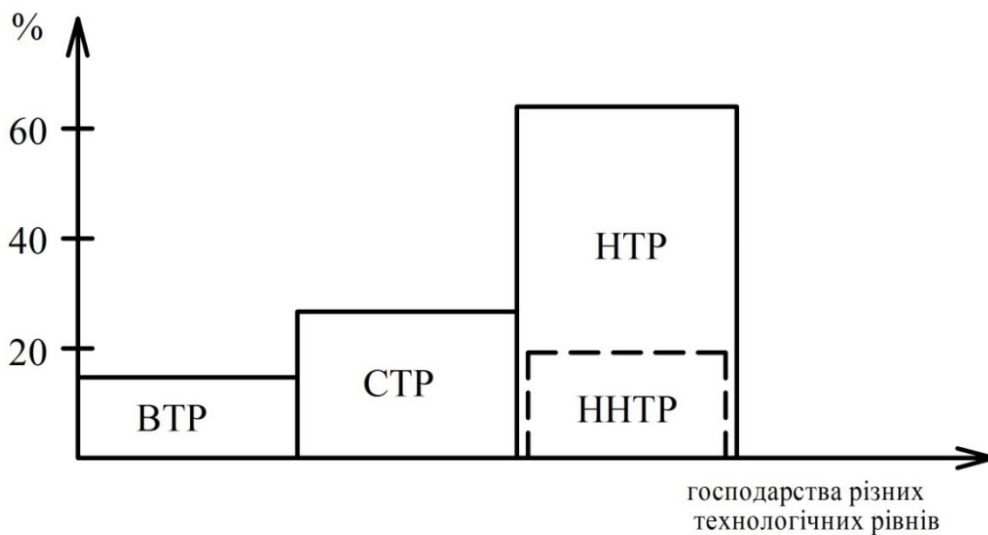

Рис. 2 - Співвідношення господарств різних технологічних рівнів в Балаклійському районі Харківської області

Для більш детального вивчення господарств ННТР було вибрано по одному фермерському господарству ННТР в кожному районі. В цих господарствах визначалась направленість сільськогосподарської діяльності, технології та технічна оснащеність господарства з метою визначення напрямків підвищення технологічних рівнів цих господарств.

Результати досліджень. Кількість господарств ННТР в кожному з двох районів, розміри їх посівних площ, відсоткове відношення посівних площ господарств ННТР по відношенню до загальної площі посівів в господарствах НТР представлені в табл. 1. Як показує аналіз даних таблиці кількість господарств ННТР складає в Золочівському районі 65, в Балаклійському 30. Розміри посівних площ знаходяться в межах від 1 до 439 га. Загальна площа посівів в господарствах по відношенню до господарств НТР складає в Золочівському районі 43%, в Балаклійському 41%. А їх загальні площі посівів по відношенню до загальної площі в кожному з двох районів відповідно 3,5% та 4,9%.

Таблиця 1 – Характеристика господарств ННТР в Золочівському та Балаклійському районах Харківської області

Показники	Золочівський район	Балаклійський район
Кількість господарств в районі, одиниці	65	30
Посівні площі в господарствах (межі), га	1,0 – 387,0	2,0 – 439,0
Співвідношення посівних площ господарств ННТР до всієї площі в районі, %	3,5	4,9

Таблиця 2 – Сільськогосподарські культури, що вирощуються в господарствах ННТР

Найменування с/г культур	Площі посівів с/г культур, га	
	Золочівський район	Балаклійський район
Озима пшениця	100,0	25,0
Кукурудза на зерно	9,0	50,0
Соняшник	25,0	10,0
Соя	35,0	10,0

Слід зазначити, що незважаючи на невисокий відсоток по посівним площам господарств ННТР по відношенню до всієї посівної площі в кожному з районів, в цих господарствах зайнята значна кількість працездатних людей, які забезпечують не тільки себе, а й дають товарну с/г продукцію.

Напрямок діяльності господарств ННТР, в яких проводились дослідження, с/г культури, що вирощувались представлені в табл. 2. Як показує аналіз даних таблиці, в обох господарствах основними культурами є озима пшениця (40% по відношенню до загальної площі в господарствах), кукурудза на зерно, соняшник та соя. Для вирощування цих культур в господарстві, яке представляє Лісостеп, використовується традиційна технологія основного обробітку, в господарстві Степу – безвідвальна. При цьому використовуються вітчизняні сорти с/г культур, що вирощуються в господарствах.

По технічній оснащеності (табл. 3) ці господарства використовують вітчизняну техніку, яка знаходиться багато (20 і більше) років в експлуатації. Деякий рівень врожайності зернових досягається в основному за рахунок якісного обробітку ґрунту та догляду за посівами.

Таблиця 3 – Технічне забезпечення господарств ННТР

Показники	Марки машин	
	Балаклійський район	Золочівський район
Спосіб основного обробітку ґрунту	Безвідвальний	Традиційний
Машини для основного обробітку		
Плуги	-	ПЛН-3-35
Щілювач	ЩН-2	-
Луцильники, дискові борони	АГ-2,4-20 АГ-2,7-20	ЛДГ-15
Машини для поверхневого обробітку	ЗПГ-15	ЗПГ-15
Культиватори	КПН-4	КПС-4 КПШ-6
Зернові сівалки	СЗ-3,6	СЗ-3,6
Сівалки для просапних культур	СУПН-8	СУПН-8
Оприскувачі	ОПВ-2000 ОПН-8-12	ОПВ-2000
Зернозбиральні комбайни	СК-5М «Нива»	СК-5М «Нива» ДОН-1500
Трактори	МТЗ-80 МТЗ-82	МТЗ-80

Одним з напрямів підвищення технологічного рівня цих господарств і відповідно рівня врожайності є оснащення більш сучасною, ефективною технікою, використання сучасних сортів та більш передових технологій. Але ці напрямки пов'язані в першу чергу з більш високими економічними витратами.

Висновки

1. Дослідження проведені в двох районах Харківської області в 2010-2012 рр дозволили встановити, що господарства розділяються на три технологічні рівні: НТР, СТР та ВТР. Співвідношення господарств цих рівнів в районі, що представляє Лісостеп (Золочівський район) є відповідно 77:20:3, а в зоні Степу (Балаклійський район) – 65:23:12.

2. Найбільшу групу господарств в обох районах представляють господарства низького рівня 77-65%. При цьому в цій групі є значна кількість (до 40%) найнижчого технологічного рівня (ННТР).

3. Господарства ННТР – це в основному фермерські господарства з незначними посівними площами від 5 до 260 га з низькою врожайністю.

4. Кількість цих господарств становить в кожному з районів 65 та 30 одиниць.

5. Незважаючи на те, що ці господарства по загальній посівній площі складають 3-5% всієї площі в районі, вони забезпечують зайнятість значної кількості людей.

6. Напрямок діяльності господарств ННТР – це вирощування зернових (озима пшениця, кукурудза на зерно), соняшника та сої вітчизняних сортів.

7. В господарствах ННТР для вирощування с/г культур застосовується вітчизняна техніка застарілих конструкцій з великими строками експлуатації – до 20 років і більше.

8. Для підняття технологічного рівня господарств ННТР необхідно використовувати при виробництві с/г культур сучасні високоврожайні сорти, необхідна оснащеність сучасною ефективною технікою.

Список використаних джерел

1. Ковтун Ю.І. Методологія оцінки господарств за рівня технології і ресурсів [Текст] / Ю.І. Ковтун// Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інженерної конференції «Ринкова трансформація економіки, стан, проблеми, перспективи». Т.2. – Харків: ХНТУСГ, 2011, с.6-9.
2. Аналіз результатів досліджень машиновикористання в землеробстві різного технологічного рівня в Лісостепові зоні. /Ю.І. Ковтун, С.О. Харченко, М.О. Циганенко, О.І. Анікєєв, та ін.// Вісник Харківського національного державного технічного університету ім. П. Василенка. Вип. 124. Т.1. – Харків: ХНТУСГ, 2012. – С. 5-13.
3. Результати досліджень машиновикористання в землеробстві Степу в залежності від технологічних рівнів господарств. /Ю.І. Ковтун, О.Д. Калюжний, В.В. Качанов, О.І. Анікєєв, Г.В. Фесенко та ін.// Вісник Харківського національного державного технічного університету ім. Петра Василенка. Вип. 124. Т.1. – Харків: ХНТУСГ, 2012. – С. 19-27.

Аннотація

МАШИНОИСПОЛЬЗОВАНИЕ В ЗЕМЛЕДЕЛИИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ХОЗЯЙСТВ В ЗОНЕ ЛЕСОСТЕПИ И СТЕПИ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Харченко С.А., Аникеев А.И., Калюжный А.Д., Качанов В.В.,
Красноруцкий А.Н., Цыганенко М.А.

В статье приведены результаты исследований машиноиспользования в земледелии хозяйств различных технологических условий в хозяйствах в зоне Лесостепи и Степи Харьковской области.

Abstract

MACHINE USAGE IN AGRICULTURE BASED ON PROCESS OF FARMS IN ZONE-STEPPE AND STEPPE KHARKIV REGION

Kharchenko S., Anikeev A., Kalyuzhny A., Kachanov V., Krasnorutskiy A.,
Tsyganenko M.

The results of research in agriculture machine usage farms of different process conditions on the farms in the area of forest and steppe Kharkiv region.